

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी
योजने अंतर्गत (मनरेगा) अंगणवाडी केंद्र
इमारतीचे बांधकाम करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन निर्णय क्र. एबावि-२०१३/प्र.क्र.३५०/का.६
नवीन प्रशासन भवन, ३ रा मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२
दिनांक :- २० मार्च, २०१८

- वाचा :-** (१) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.एबावि-२००८/प्र.क्र.१७३/का.६,
दिनांक १५ जानेवारी, २०१०
(२) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.एबावि-२००८/प्र.क्र.१७३ (भाग-१)/का.६
दिनांक २० एप्रिल, २०११
(३) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.एबावि-२०१३/प्र.क्र.१५८/का.६
दिनांक २९ जानेवारी, २०१४
(४) नियोजन विभाग (रोहयो), शासन निर्णय क्र.मग्रारोहयो-२०१३//प्र.क्र.०१/रोहयो-१
दिनांक २१ सप्टेंबर २०१५
(५) नियोजन विभाग (रोहयो), शासन शुध्दीपत्रक क्र.मग्रारोहयो-२०१३//प्र.क्र.०१/रोहयो-१
दिनांक ०३ जुलै २०१७

प्रस्तावना :- महिला व बाल विकास विभागामार्फत राज्यात अंगणवाड्या चालविण्यात येतात. अंगणवाड्यांच्या इमारती बांधण्यासाठी दिनांक १५ जानेवारी, २०१० च्या शासन निर्णयानुसार नमुना आराखडा निश्चित करण्यात आला असून बिगर आदिवासी क्षेत्रासाठी एका अंगणवाडी बांधकामासाठी रुपये ६.०० लाख व आदिवासी क्षेत्रासाठी रुपये ६.६० लाख इतका निधी मंजूर करण्यात येतो.

२. केंद्र शासनाच्या महिला व बाल विकास विभागाने दिनांक ३१ मे, २०१६ च्या पत्रान्वये एकात्मिक बाल विकास सेवायोजनेतर्गत महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने अंतर्गत (मनरेगा अंतर्गत) २००० अंगणवाड्या बांधकामाचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आलेले असून पहिल्या टप्प्यात १००० अंगणवाड्या बांधण्यात येणार आहेत. त्यासाठी केंद्र शासनाकडून केंद्र हिस्स्याच्या प्रमाणात निधी उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. एका अंगणवाडी बांधकामाची मर्यादा रुपये ७.०० लाख गृहीत धरण्यात आली आहे. त्यापैकी रुपये ५.०० लाख मनरेगा अंतर्गत उपलब्ध करून देण्यात येणार असून रुपये २.०० लाख केंद्र शासन व राज्य शासन यांनी ६० : ४० याप्रमाणात खर्च सोसावयाचा आहे. (म्हणजेच केंद्र शासन प्रति अंगणवाडी रुपये १,२०,०००/- व राज्य शासन रुपये ८०,०००/- याप्रमाणे निधी उपलब्ध करून द्यावयाचा आहे.) अंगणवाडी केंद्र रुपये ७.०० लाख पेक्षा अधिक खर्च झाल्यास अधिक होणारा खर्च राज्यशासनाच्या संबंधित विभागानी सोसावयाचा आहे.

३. अंगणवाडी बांधकामासाठी केंद्र व राज्य ६० : ४० प्रमाणात निधी अर्थसंकल्पीत करण्यासाठी लेखाशिर्ष (केंद्र-६०%) ४२३६००४९ व (राज्य-४०%) ४२३६००५८ मंजूर करण्यात आलेले असून त्याखाली सन २०१७-१८ पासून निधी अर्थसंकल्पित करण्यात आलेला आहे.

४. महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने अंतर्गत (मनरेगा) अंगणवाडी बांधकाम करण्यासाठी अंगणवाडीचा टाईप प्लॅन नियोजन विभाग (रोहयो) विभागाने दिनांक २१ सप्टेंबर, २०१५ च्या शासन निर्णयासोबत जोडला आहे. त्यानुसार अंगणवाडीचे बांधकाम ५० चौ.मीटर क्षेत्रफळ याप्रमाणे करावयाचे आहे. महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने अंतर्गत (मनरेगा) अंगणवाडी बांधकामे नियोजन विभागाशी विचारविनिमय करून मंजूरी देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :- महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने अंतर्गत (मनरेगा अंतर्गत) प्रती अंगणवाडी ५० चौ.मीटर क्षेत्रफल याप्रमाणे नियोजन विभाग (रोहयो) दिनांक २१ सप्टेंबर, २०१५ च्या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या अंगणवाडीच्या टाईप प्लॅन नुसार अंगणवाड्यांची बांधकामे करण्यास शासन मंजूरी देत आहे. महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने अंतर्गत (मनरेगा अंतर्गत) **एका अंगणवाडी बांधकामाची मर्यादा रुपये ७.०० लाख इतकी राहिल.** त्यापैकी रुपये ५.०० लाख मनरेगा अंतर्गत नियोजन विभाग (रोहयो) यांच्याकडून त्यांच्या अंमलबजावणी यंत्रणेमार्फत थेट उपलब्ध करून देण्यात येतील. रुपये २.०० लाख निधीपैकी केंद्र शासन ६०% व राज्य शासन ४०% याप्रमाणात (म्हणजेच केंद्र शासन प्रति अंगणवाडी रुपये १,२०,०००/- व राज्य शासन रुपये ८०,०००/- याप्रमाणे) निधी उपलब्ध करून द्यावयाचा असून महिला व बाल विकास विभागाकडून रुपये २.०० लाख निधी अर्थसंकल्पित करून तो आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई यांच्यामार्फत महिला व बाल विकास अधिकारी (जिल्हा परिषद) यांच्याकडून अंमलबजावणी यंत्रणेस उपलब्ध करून देण्यात येईल. मनरेगा अंतर्गत मंजूर करण्यात येणाऱ्या अंगणवाड्यांची बांधकामे खालील शर्ती / अटीनुसार मंजूर करण्यात यावीत.

- १) अंगणवाडी केंद्र इमारतीचे बांधकाम हे इतर योजनांशी अभिसरण करून करावयाचे असल्याने सदर कामासाठी कार्यान्वयीन यंत्रणा ग्रामपंचायत राहिल
- २) अंगणवाडी केंद्राच्या प्रत्येक बांधकामाला प्रशासकीय मान्यता गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती प्रदान करतील व तांत्रिक मान्यता उपअभियंता (बांधकाम), जिल्हा परिषद देतील. तांत्रिक मान्यता प्रदान करताना अंदाजपत्रकात महात्मा गांधी नरेगा योजना व अभिसरण करण्यात आलेल्या योजनेतून प्राप्त होणाऱ्या निधीचा उल्लेख करावा. अंगणवाडी केंद्राची आवश्यकता आहे किंवा नाही याबाबत महिला व बाल विकास अधिकारी (जिल्हा परिषद) यांचेमार्फत मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांची मान्यता घ्यावी.
- ३) अंगणवाडी केंद्राचे बांधकाम करण्याच्या कामासाठी कार्यान्वयीन यंत्रणा ग्रामपंचायत राहिल.
- ४) कामास प्रशासकीय मान्यता नियमित कार्यपद्धतीप्रमाणे गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती यांनी प्रदान करावी. मान्यता प्रदान करताना महात्मा गांधी नरेगा योजनेच्या सर्व निकषांची पूर्तता करण्याची जबाबदारी गटविकास अधिकारी यांची राहिल. गट विकास अधिकारी यांनी सदर काम लेबर बजेटमध्ये समाविष्ट असल्याचे व सदर कामास ग्रामसभेची मान्यता प्राप्त असल्याची/ग्रामपंचायतीचा ठराव प्राप्त असल्याची खात्री करावी. तालुक्याच्या पूर्ण यादीस मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांची मान्यता घ्यावी.
- ५) गट विकास अधिकारी यांनी कार्यारंभ आदेश दिल्यानंतर ग्रामपंचायतीने कामास प्रत्यक्ष सुरुवात करावी. हजेरीपत्रकाची पडताळणी झाल्यानंतर मजुरांना त्यांची मजुरी बँक / पोस्ट खात्यातून गट विकास अधिकारी यांच्यामार्फत प्रदान करण्यात येईल. साहित्यावरील होणाऱ्या खर्चाच्या पावत्या ग्रामपंचायतीने गट विकास अधिकारी यांना सादर केल्यानंतर **गटविकास अधिकारी जिल्हा स्तरावरील मजुरी साहित्याचे ६० : ४० प्रमाण विचारात घेतील व मजुरी साहित्याच्या ६० : ४० प्रमाणात साहित्यावरील खर्च संबंधित ग्रामपंचायतीस ईएफएमएस द्वारे अदा करतील.**
- ६) सदर कार्यक्रमाचे देखरेख व सनियंत्रण महिला व बाल विकास अधिकारी (जिल्हा परिषद) व उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (नरेगा / ग्रा. पं.) यांनी संयुक्तपणे करावे. तसेच योजनेचा दर तीन महिन्यांनी आढावा घ्यावा व त्याचा आर्थिक व भौतिक प्रगती अहवाल आयुक्त, महात्मा गांधी नरेगा आयुक्तालय, नागपूर, नियोजन (रोहयो) विभाग व आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई यांना मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांच्यामार्फत न चुकता सादर करावा.

- ७) साहित्यावरील होणाऱ्या खर्चाच्या पावत्या ग्रामपंचायतीकडून गट विकास अधिकारी यांच्याकडे सादर करण्यात येतील. त्याप्रमाणे खर्चाची रक्कम ग्रामपंचायतीस ईएफएमएस द्वारे अदा करण्यात येईल.
- ८) महिला व बाल विकास विभागाकडून उपलब्ध करून देण्यात येणारा रुपये २.०० लाख निधी आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, नवी मुंबई यांच्याकडून महिला व बाल विकास अधिकारी (जिल्हा परिषद) यांच्यामार्फत अंमलबजावणी यंत्रणेस ग्राम विकास अधिकारी यांच्याकडे उपलब्ध करून देण्यात येईल.
- ९) अंगणवाडी बांधकाम करणाऱ्या ठेकेदाराकडून ग्रामपंचायतीने एक पंखा, एक टयुबलाईट, स्वच्छतागृहात १ बल्बची जोडणी / फिटींग करून घ्यावी.
- १०) अंगणवाडीच्या भोवतील जागा उपलब्ध असल्यास त्याठिकाणी परसबाग तयार करण्यात यावी.
- ११) नियोजन विभाग (रोहयो) दिनांक २१ सप्टेंबर, २०१५ च्या शासन निर्णयातील खालील शर्ती / अटीचे अंगणवाडीचे बांधकाम करताना पालन करण्यात यावे.
 - १) ग्रामपंचायत/ग्रामसभा यांचा ठराव व शिफारस आवश्यक,
 - २) प्रत्येक अंगणवाडी केंद्राचे बांधकाम हे स्वतंत्र काम समजण्यात यावे.
 - ३) सर्व प्रकारच्या अकुशल कामासाठी जॉबकार्ड आवश्यक आहे.
 - ४) दर १५ दिवसांनी मस्टरप्रमाणे मजुरी प्रदान करावी.
 - ५) ग्राम रोजगार नोंदवहीत व ग्राम मालमत्ता नोंदवहीत सर्व प्रकारच्या नोंदी घेणे आवश्यक राहिल.
 - ६) एमआयएस वरील सर्व प्रकारच्या नोंदी घेणे आवश्यक आहे.
 - ७) सदर कामाचे सामाजिक अंकेक्षण अनिवार्य आहे त्यामुळे अकुशल व अर्धकुशल कामावरील खर्चाची सर्व प्रमाणके/पावत्या सामाजिक अंकेक्षणासाठी उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे.
 - ८) महात्मा गांधी नरेगाच्या मार्गदर्शक सुचनांनुसार हजेरीपत्रक ठेवणे, बँक किंवा पोस्टामार्फत ईएफएमएस द्वारे मजुरीचे प्रदान करणे आवश्यक आहे.
 - ९) मजुरी साहित्याचे प्रमाण ६०:४० जिल्हा स्तरावर ठेवण्यात यावे.
 - १०) ई-मस्टर चा वापर करणे बंधनकारक आहे.
 - ११) महात्मा गांधी नरेगाशी संबंधित कामासाठी कंत्राटदार व मजुर विस्थापित करणाऱ्या यंत्राना बंदी राहिल.
 - १२) काम सुरु करण्यापूर्वी, प्रगतीपथावर असतांना व काम पूर्ण झाल्यानंतरचे फोटो घेण्यात यावेत व सदर फोटो संकेतस्थळावर अपलोड करावीत.
 - १३) सामुग्रीचे प्रदान चेकद्वारे/EFMS द्वारे करण्यात यावे.
 - १४) सदर कामाचा समावेश लेबर बजेट मध्ये करण्यात यावा.
 - १५) सर्व अकुशल स्वरूपाची कामे नोंदणीकृत जॉबकार्डधारक मजुरांकडून करून घेण्यात यावीत.
 - १६) महाराष्ट्र रोजगार हमी अधिनियम १९७७ (दिनांक ०६ ऑगस्ट, २०१४ पर्यंत सुधारित) मधील अनुसूचि २ मधील १२(अ) मध्ये असलेल्या तरतुदीप्रमाणे अंगणवाडी केंद्र इमारतीचे बांधकाम करताना मितव्ययी, मजुर आधारित तंत्रज्ञान आणि स्थानिक उपलब्ध साधन सामग्रीचा वापर करावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१८०३२०१५३९१३३४३० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ला.रा. गुजर)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१. मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्र्यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा/विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई
४. मा. मंत्री/राज्यमंत्री (महिला व बाल विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. सर्व मा. मंत्री व राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. मा. मुख्य सचिवांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
७. शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालय, मुंबई
८. सचिव, नियोजन विभाग (रोहयो), मंत्रालय, मुंबई
९. सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय
११. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
१२. सर्व विभागीय आयुक्त
१३. आयुक्त, महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना-महाराष्ट्र, नागपूर
१४. आयुक्त, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई
१५. आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे
१६. सर्व जिल्हाधिकारी
१७. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
१८. सर्व उपजिल्हाधिकारी (रोहयो)
१९. सर्व महिला व बाल विकास अधिकारी (जिल्हा परिषद)
२०. सर्व बाल विकास प्रकल्प अधिकारी (ग्रामीण/नागरी/आदिवासी प्रकल्प)
२१. महालेखापाल, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई / नागपूर
२२. सर्व कार्यकारी अभियंता, जिल्हा परिषद बांधकाम विभाग
२३. सर्व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती
२४. सर्व तहसीलदार
२५. सर्व उपसचिव / अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२६. निवड नस्ती (का-६).